

Svedočenje: Semka Agić

Semka Agić živi u gradu Živinice, u blizini Tuzle. Osmog maja 1992. godine otišla je u Bosanski Šamac da potraži svog sina. Zatekla je opusteli grad, iz kojeg je masovno proterano bošnjačko i hrvatsko stanovništvo. Njen devetnaestogodišnji sin je dva meseca proveo na prisilnom radu, a potom i ubijen. Kad ga je sahranila, na povratku kući Semka je zarobljena i silovana. Njena agonija u zarobljeništvu trajala je nekoliko godina.

*Semka Agić je svedočila na **Šestom regionalnom forumu za tranzicionu pravdu** u Novom Sadu, 20-21. marta 2010. godine.*

Semka Agić: „Ja prvo moram.... ima baš ovol'ko svijeta. Ja sam malo tvrđe... ja... pa ću vam ispričat' eto, šta je bilo. Ja sam do rata živila u Živinicama. Moj sin, rahmetli, je bio u Bosanskom Šamcu kod oca, tamo je imao djevojku koju je trebao da ženi, i onda sam ja 8. maja '92. godine, tako lijepo ušetala, u Bosanski Šamac, doduše do Gradačca autobusom, od Gradačca do Bosanskog Šamca dvadeset jedan kilometar pješke. Onda su mi u Crkvini rekli da trebam da se javim u MUP kad stignem. Taj dan nisam, al' sam išla dva-tri dana poslije, i onda me je pred vratima Stevan Todorović, pošto sam u tom momentu bila jedina žena, upitao šta čekam. Rekla sam da čekam propusnicu za Tuzlu.

Prvo me pitao kako se zovem, kad sam rekla da se zovem Semka, onda me je izmarškao, i otišla sam i nisam više ni išla. Moj sam ulazak u Bosanski Šamac, primjetila sam nekako neuobičajenu tišinu za, za to mjesto koje je bilo dosta onako, bučno. Al' sam isto tako primjetila bijele krstove na kapijama, na autima i bijele trakice svezane na trake i na kapije koje nisu imale vanjske one kapije, vel'ke. Poslije sam saznala da je to bio znak i obilježavanje srpskih kuća pri upadu Srbijanaca, Krajišnika i tako tih, nekih vojnika sa strane, da bi znali gdje ne treba da ulaze.

Isto tako sam saznala da je 13. 04. predsjednik opštine, doktor Blagoje Simić, proglasio opštinu Šamac srpskom i naredio muslimanskom i hrvatskom narodu da se iseli. Većina naroda je bila i iselila do mog dolaska, ostale su pozatvarali, što u MUP, teritorijalnu odbranu, poslije u osnovne škole i ovu... srednjoškolski centar. Trećeg... vodili su ih, ovaj, i na prinudni rad, na kopanje tranšeja. U toj radnoj obavezi, radnoj obavezi, bio je i moj rahmetli sin, star nepunih devetnaest godina. Za ta dva mjeseca, prije nego što je ubijen, njemu su se tri puta leđa ogulila, rane su bile na rukama, i onda je 03. 07. u Zasavici na kopanju ubijen.

04.07. je pokopan, a mene su 11. 07. iz kumine kuće odveli u Zasavicu. Zasavica je jedno katoličko selo između auto-puta Bosanski Šamac – Doboje, a s drugu stranu je rijeka Bosna i preko' rijeke Bosne je Odžak. Straže su bile postavljene na tri mjesta, gdje se moglo uć' kolima, a onda je... tu sam zatekla dvije Muslimanke udate za Hrvate i mještane Zasavice, većinom starije ljude i nešto malo muškaraca.

Negde krajem sedmog mjeseca, kad sam se vraćala iz sela, u bukvalnom smislu sam natrkala na jednu osobu u maskirnoj uniformi, s puškom i pištoljem. Psov'o je Boga i tražio ženu, gdje su žene da pokupi pšenicu, jer je pšenica bila ovršena, i trebale su mu žene valjda da pozobaju onu pšenicu što se rasula. Kol'ko sam ja bila šokirana tim iznenadnim njegovim pojavljivanjem na ulici, tol'ko je, imam osjećaj, bio i on iznenađen, al' mi nije promaklo da je bio alkoholisan. I ti... nikad njegove oči neću zaboravit', mislim da ću ga po očima pamtit' čitav život. Ja nisam ušla u kuću gdje sam bila smještena nego sam otišla jednu kuću niže i on je nakon sat vremena došao za mnom, spustio je pištolj na jastuk i rekao je da nema potrebe ili razloga da ga upotrebljava. Poslije je dolazio još dvije noći.

Pril'kom tog prvog susreta on je iz spavaće sobe, gdje je mene odveo, od te vlasnice kuće ukrao jednu ogrlicu koju je njegova supruga nakon nekol'ko dana vratila. Iz kojih razloga, ne znam. Kako je iznenada došao, tako je iznenada i otišao. Nakon možda petnaest – dvadeset dana su u Zasavicu doveli još tri žene iz Bosanskog Šamca, koje su mjesec dana bile zatvorene u MUP-u, a onda nakon dva mjeseca su doveli još sto osamdeset porodica, što starijih, što žena, beba, djece. I onda su nas odatle vodili na rad. Išle smo po Odžaku, po... Modriča, Obudovac, Batkuša, Kornica, Bosanski Šamac. Kopale smo, istovarale, utovarale, mele silose, čistile ulice, privatne kuće, tavane... podrume, sve što im je trebalo, eto da ne moraju platit'.

Zapovjednik Zasavice, koju su oni zvali Izolacija, do jeseni je bio gospodin Jovica Vajza, kojeg ja moram priznat' da je bio dosta korektan. Ljekara smo imali svake subote, doktora Ozrena Stanimirovića, koji je isto bio jako korektan, normalno onol'ko koliko su im uslovi dozvoljavali i situacija da sami ne nastradaju.

Sam naš odlazak na rad je bio većinom na tim visoko rizičnim mjestima i na, kako da kažem... malo, ne malo, nego, dosta onako ponižavajući. Kad neko ti dođe i traži da čistiš mu podrum il' kuću i dvorište, i nekako smo se sigurno i ono, eto, nekako, radnički osjećale kada smo išle, čistile firme il' okućinu, il' ... tako te neke firme, al' baš kad ideš čistit' kuću nekome il' podrum il' tavan, onda je to bilo zaista onako, malo... ponižavajuće.

Jedne prilike su nas vodili da čistimo krču... kuću Grdija Avramovića, jednog uglednog Šamčanina, u kojoj je, njegovoj kući, prije rata bio Free-shop, a tu je trebalo da useli komanda nekog visokog jugoslovenskog oficira, i tu nas je čuvala vojska Republike Jugoslavije. Silose isto tako, penjali su nas na sam krov, da metemo dok je sa Save pucao snajper. Bilo je i bolesnih ljudi, bilo je i beba, bilo je duševnih bolesnika... hranu od njih nismo dobijali, dobijali smo od tih mještana Zasavice.

17. decembra '92. nas je uspio pronać' naš Međunarodni Crveni krst i registrovati, onda smo od njih svaki mjesec dobijali pakete. Razmjena kojom sam ja otišla iz Bosanskog Šamca bila je 21. marta '93. godine, što znači da sam punih trinaest mjeseci provela u tom zarobljeništvu, u

bukvalnom smislu zarobljeništvu, isto kao jedan poslovni partner iz Njemačke, gospodin Matijas Helman, koji je bio svjedok da su u sali za jedan dan povadili preko' stotinu zuba. Glavni i odgovorni u Bosanskom Šamcu su tada bili Simo Zarić, koji se sada ponosi haškom presudom, Stevan Todorović, on je barem bio čovjek pa se ubio, doktor Blagoje Simić, Stevan... čini mi se, da s' sjetim dvojice nekih jugoslovenskih oficira, Savo Čančarević, Milan Jekić, zamjenik Save Čančarevića, Fadil Topčagić, šura Sime Zarića koji je bio i diverzant, Slobodan Vakić Vaka, i mislim, ne mogu da se sjetim baš svih, eh, malo sam blokirala.

Ovaj... jedan dan smo isto tako morali da idemo da utovaramo dva šlepera neke presovane trave koju su oni koristili za izolaciju brodova i vel'ke vreće čaja. A pošto smo mi bile same žene, onda smo mi sebi tako pravile od tih bala stepenice da bi nam bilo lakše da ih utovarimo. Isto tako jedan dan smo u silosu morali lopatama da utovarimo dva vagona žita. Normalno, hranu nam nisu davali, vodu nisu davali, ako je neko imao da ponese sa sobom kad krene, ponese, ako ne, onda... jedi kad se vratiš ono što imaš.

U aprilu '93. godine sam imala još jednu posjetu od jednog Srbina koji me je četiri noći izvodio, a na žalost, osoba koja to zna ne želi da svjedoči, tako da ja o tome i ne pričam. Ja sam se s tim nekako nosila onako, jer sam imala dosta obaveza kad je razmjena bila, zatekla sam majku bolesnu, kuća nas je bila puna, zemlja za obradu. Nisam imala vremena da razmišljam o sebi i onda nekako sam to zabacila za leđa... prvo što sam imala prevelik osjećaj što sam ja preživjela, a dijete nije. Prvo što me... onda drugo, bilo me je stid, al' onda jednostavno, kad su obaveze popustile, onda je i u mene kvrcnulo u glavi i onda sam odlučila da progovorim, i da potjeram, i da tražim pravdu, imam pravo da je tražim. Mada, naši sudski organi su više fokusirani na masovne zločine, koje, ako ja smijem da priznam, jedan po jedan gube, 'mjesto da se fokusiraju na nas, pojedinačne slučajeve. Kad dokažu deset pojedinačnih slučajeva, imaju itekako komponiran slučaj.

Ja neću odustat', ni radi sebe, ni radi svog ubijenog sina, ni radi ostalih žena koje nemaju hrabrosti da progovore, pogotovu radi onih koje su bile silovane u prisustvu svojih roditelja il' djece, za one žene koje ne mogu da govore zato što su pod prijetnjom oružja bile silovane od svojih najmilijih. Ne želim da zaboravim, a ako ne mogu zaboravit', ne mogu ni oprostiti', što ne znači da svrstavam sve u jedan koš. Ja sam imala pomoć od dvije – tri osobe srpske nacionalnosti u Bosanskom Šamcu, koje su meni jako pomogle, s kojim sam ja i dan-danas u kontaktu i jako sam im zahvalna. Njihova imena nisam spominjala, jer sam se bojala da ne bi oni imali neke neugodnosti. Isto tako sam primjetila, je l', što je po meni onako malo bilo nelogično, da su Srbi, oni ortodoksni Srbi - četnici - ako je neki Srbin sklonio svoga sina na sigurno, da ne bude u ratu, onda je njegov otac bio prinuđen da radi dvije smjene, da odradi dvije smjene, i za sebe i za svog sina.

'93. u martu mjesecu su, onda negdje polovinom marta, su zašli sa TAM-ićem, pokupili su.. kupili su po onim već, kućama praznim, dušeke i krevete, šporete, solunare, ništa nam nije bilo

jasno, da bi na kraju dva dana doveli Srbe izbjeglice iz Gostovića koje su tu istovarili u deset sati i ostavili ih do mraka, da niko nije došao da ih posjeti. I onda su se sami morali snalaziti, tražiti na šta će leći, gdje, na šta će, u šta će ložiti, kako da se smjeste. Čak su ih prozvali Kubancima, zato što su iz brda, što nisu iz ravnice, tako da sam njihov odnos prema meni, Muslimanki, mene tol'ko i ne pogađa, jer ako su se mogli tako odnositi prema svojim Srbima, onda ne očekujem neku ljubav ni prema meni. Što ne znači da zaboravljam, i opet naglašavam, ne mogu zaboraviti, a ne želim ni oprostiti. Al' samo onima koji su krivi.

Sad kako živim, živim hvala Bogu dobro, ganjam pravdu i neću od nje odustati, pa makar mi to bilo zadnje. Žao mi je samo što i naš Savez logoraša nije onako bučan i ekspeditivan kao što je Savez logoraša Republike Srpske, i što možda ne žele da se ujedine, jer bi možda prije uspjeli da izganjamo neka svoja prava. Sama tužiteljka Dodik, kod koje je slučaj silovanja, je momentalno na nekom službenom usavršavanju, vratiće se krajem aprila. Obećala je da će organizovati viđenje i prepoznavanje, da l' će to uraditi il' neće ne znam. Kada sam pokušala da tražim neku materijalnu odštetu, ja moram priznati da su tužbe predate, zastupnik je bio iz Hrvatske, međutim tu je naš Savez logoraša malo zatajio, meni je žao ako se oni nađu uvrijeđeni, jer sam čula da tu ima predsjednik Saveza logoraša, ovaj, al' ja ću svoje tjerati.

Na sto prvoj sjednici vlade Republike Srpske je donešena odluka o emitovanju obveznica koje bi pokrivala materijalne i nematerijalne štete nastale u toku rata, a koje bi bile naplative tek za nekih dvadeset ili dvadeset i pet godina. Kako sam uspjela da saznam, moglo bi se nagoditi za nekih pet hiljada. Pet hiljada daju isto tako i za mog ubijenog sina kojeg ja ne želim da prodajem, i smatram da je ta ponuda i više nego bezobrazna.

Nataša Kandić: Semka, samo da vas pitam kako je, kako je stradao sin?

Semka Agić: Moj sin je bio, ja i to moram da napomenem, moj je sin bio prisilno podignut od vlasti Bosanskog Šamca, na radnu obavezu, koju ja smatram da nisu imali pravo da ga dignu, pogotovo da ga vode na tako rizične, rizične... rizična mjesta i tako rizične, visoko rizične poslove. Međutim, metak je došao iz pravca Odžaka, što znači da je pucao HVO. Ja ću goniti i tamo, a goniću i Srbe (smeh) odgovorne u Bosanskom Šamcu, koji su ga podigli na radnu obavezu, jer on nije u radnom odnosu bio. Šta... su mu radili, ne mogu... potrebe da, da govorim više, šta da opterećujem, je l' da.“